

Lütfi Zadə - 105

ABŞ-nin Kaliforniya ştatının Berkli Universitetinin mərhum professoru, nəzəriyyələri ilə dünya elmini zənginləşdirən azərbaycanlı alim Lütfi Ə.Zadənin bu gün 105-ci doğum günüdür. O, 6 sentyabr 2017-ci ildə 96 yaşında Kaliforniya ştatının Berkli şəhərində dünyasını dəyişdi. Vəsiyyətinə əsasən naşı Kaliforniyadan Bakıya gətirilərək Fəxri xiyabanda dəfn edildi.

"Mən özümü Azərbaycana hər zaman yaxın hiss etmişəm, mon azərbaycanlıyam. Mənim mödəniyyətimə Bakıda keçirdiyim illərin böyük əhəmiyyəti olmuşdur. Azərbaycan hər zaman mənim qolbimin on isti yerindədir və qolbimde yaşamağa davam edir", - deyən Lütfi Ələskərzadə 1921-ci il fevral ayının 4-də Bakıda anadan olmuşdur. Atası Rəhim 1893-cü ilde İranın Ərdəbil şəhərində, anası Feyga 1894-cü ilde Rusiyanın Volinski quberniyasının Kremeneuk uyezdində doğulmuşdur. Rəhim Ələskərzadə Azərbaycan Universitetinin Şərqşünaslıq fakültəsində təhsil almışdır. Sonraları o, həm iş adamı, həm də eksport-import mətbuat nümayəndəsi kimi tannmışdır. Rəhimlə Feyga 1919-cu ilin sentyabrında ailə qurmuşlar. 1921-ci il fevralın 4-də Lütfi dünyaya gəlmüşdür. Lütfi ailənin yeganə övladı olduğu üçün çox sevilirdi. O, Bakıdakı 16 sayılı məktəbdə 4 il təhsil almışdır.

1931-ci ildə sovetlər İran vətəndaşları olan azərbaycanlıları bağlı yeni forman imzalayırdı. Bu formana görə, onlar ya sovet Azərbaycanında qalıb buranın vətəndaşlığını qəbul etmişlər, ya da əlkənni tərk etdib getməli idilər. Ələskərzadələr ailəsi sovetlərin həkimiyətə gələsindən sonra ətrafda baş verən hadisələrdən narazı olduqlarından İранa geri qayıtmışqorarına gəlirlər. Lütfi 10 yaşında olanda ailəsi Təhranın köçür. Balaçca Lütfi Bakıda rusdilli məktəbin üçüncü sınıfını bitirmişdi. Valideynləri onu Tehranda fəaliyyət göstərən "Albroz" adlı Missioner kollecinə yazardılar. Kolleci bitirdikdən sonra Tehran Universitetinin Elektrik Mühəndisliyi fakültəsinə daxil olan Lütfi 1942-ci ildə universiteti bitirib bakanlar dərcəsi alır və bir müddət atasının yanında işləməli olur.

Lütfi Ə.Zadə təhsilini davam etdirmək üçün 1944-cü ildə Amerika Birleşmiş Ştatlarına getməyə qərar verir. O, Bostonda Massachusetts Texnologiya İnstitutunda oxuyur və 1946-ci ildə oranı bitirirək elektro-texnika üzrə magistr pilləsinə yüksəlir. 1949-cu ildə doktorluq dissertasiyasını Kolumbiya Universitetində müdafiə edən və 10 il bəli məktəbdə işləyən Lütfi 1950-ci ildə professor kəməkçisi, 1957-ci ildə isə professor vəzifələrində çalışır. Onun 1950-ci ildə ayrı-ayrı jurnalarda kibernetikanın atası Norbert Vinnerin proqnozlaşdırma nəzəriyyəsini inkişaf etdirən sanballı elmlərə dərəcə olunur. 1952-ci ildə nəşr etdirdiyi elmi işi ilə avtomatik idarəetmə sistemində çevirmə nəzəriyyəsinin əsasını qoyan L.Zadənin 1954-ci ildə "Sistem nəzəriyyəsi" yaranır.

1957-ci ildə Kaliforniya Elmi Mərkəzinin sədri olan Norbert Viner L.Zadəyə məktub yazarərək onu Kaliforniyadakı Berkli Universitetinə işləməyə davot edir. 1959-cu ildə L.Zadə ailəsi ilə birləşdikdən sonra şəhərinə köçür. O, Berkli Universitetində elektrik mühəndisliyi üzrə şəbədə işləməyə başlayır. 1963-cü ildən həmin şəbəyə başçılıq edir və bundan sonra şəhərin adını deyişdirərək "Elektrik mühəndisliyi və kompüter elmləri" kafedrası adlanndır. Berkli Universitetinin Elektrik mühəndisliyi və kompüter elmləri kafedrası onun bələdim kimi yetişib formalaşmasında və inkişafında böyük rəy oynayır.

Lütfi Zadə mütərisi riyazi statistik, signalların optimallıq süzgəcləri, riyazi linqvistikən və mürekkeb sistemlərin nəzəriyyəsini inkişaf etdirmək dönya elmləri vəzifələrindən zənginləşdirmişdir. O, ilk dəfə olaraq qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir. 1949, C.R.Raqassini ilə birləşdikdən təqdim etdiyi "Zənginlik üçün vəzifələr fəzaları" (1952), "Qeyri-xətti süzgəclər nəzəriyyəsinin yaradılması" (1953) "Sistemlərin identifikasiya problemlərinin formalşdırılması" (1956), C.A.Desoir ilə birlikdə yazdığı "Xətti sistemlərin təhlili üçün vəzifət fəzaları" (1963), R.E.Belman ilə birlikdə yazdığı "Qeyri-solislik səratıldığında qərar qəbul etmək" (1970), "Linqvistik dəyişən və qeyri-solis "əgər-onda" qaydalının konsepsiyası" (1973), "Təbii dili işlənməsi üçün məmkünlik nəzəriyyəsi" (1978), "Təxmin mühakimo nəzəriyyəsi" (1979), "Sağlam düşüncəyə əsaslanan mühakim nəzəriyyəsi" (1985), "Dispozisiya məntiqi" (1988), "Qeyri-solis qaydalar, qeyri-solis qraf və qeyri-solis ehtimal hesabı, soft computing nəzəriyyəsi" (1991), "Sözlə işləyen kompüterlər nəzəriyyəsi" (1996), "Qeyri-solis informasiya qranulyasiya nəzəriyyəsi" (1997), "Təsəssür nəzəriyyəsi" (1998) dönya elminin inkişafında mühüm rol oynayır.

Lütfi Zadənin elmi tətbiqi 1944-cü ildə Amerika Birleşmiş Ştatlarına getməyə qərar verir. O, Bostonda Massachusetts Texnologiya İnstitutunda oxuyur və 1946-ci ildə oranı bitirirək elektro-texnika üzrə magistr pilləsinə yüksəlir. 1949-cu ildə doktorluq dissertasiyasını Kolumbiya Universitetində müdafiə edən və 10 il bəli məktəbdə işləyən Lütfi 1950-ci ildə professor kəməkçisi, 1957-ci ildə isə professor vəzifələrində çalışır. Onun 1950-ci ildə ayrı-ayrı jurnalarda kibernetikanın atası Norbert Vinnerin proqnozlaşdırma nəzəriyyəsini inkişaf etdirən sanballı elmlərə dərəcə olunur. 1952-ci ildə nəşr etdirdiyi elmi işi ilə avtomatik idarəetmə sistemində çevirmə nəzəriyyəsinin əsasını qoyan L.Zadənin 1954-ci ildə "Sistem nəzəriyyəsi" yaranır.

1957-ci ildə Kaliforniya Elmi Mərkəzinin sədri olan Norbert Viner L.Zadəyə məktub yazarərək onu Kaliforniyadakı Berkli Universitetinə işləməyə davot edir. 1959-cu ildə L.Zadə ailəsi ilə birləşdikdən sonra şəhərinə köçür. O, Berkli Universitetində elektrik mühəndisliyi üzrə şəbədə işləməyə başlayır. 1963-cü ildən həmin şəbəyə başçılıq edir və bundan sonra şəhərin adını deyişdirərək "Elektrik mühəndisliyi və kompüter elmləri" kafedrası adlanndır. Berkli Universitetinin Elektrik mühəndisliyi və kompüter elmləri kafedrası onun bələdim kimi yetişib formalaşmasında və inkişafında böyük rəy oynayır.

Lütfi Zadə mütərisi riyazi statistik, signalların optimallıq süzgəcləri, riyazi linqvistikən və mürekkeb sistemlərin nəzəriyyəsini inkişaf etdirmək dönya elmləri vəzifələrindən zənginləşdirmişdir. O, ilk dəfə olaraq qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Professor Lütfi Zadənin riyazi statistik, signalların optimallıq süzgəcləri, riyazi linqvistikən və mürekkeb sistemlərin nəzəriyyəsini inkişaf etdirmək dönya elmləri vəzifələrindən zənginləşdirmişdir. O, ilk dəfə olaraq qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis hadisələrin tezlik sahəsinin inkişafında iştirak etdi.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul etmə prosesinin çox solis nəzəriyyəsini təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, o, qeyri-solis çoxluqlar, qeyri-solis məntiq və qərar qəbul et